

NOI DATE ÎN LEGĂTURĂ CU PODUL LUI CONSTANTIN CEL MARE DE LA SUCIDAVA*

Petre GHERGHE
Lucian AMON

Politica activă reluată la Dunărea de Jos, rațiunile strategice, dar și veleitățile personale, în raport cu Traian, l-au determinat pe împăratul Constantin cel Mare să inițieze edificarea unui pod transdanubian, inaugurat în anul 328, și să refacă din temelii cetatea situată în imediata proximitate a acestuia.

Podul a fost realizat între Oescus (Ghighen, din Bulgaria) și Sucidava (Corabia, județul Olt), într-o zonă care, din punct de vedere geografic, prezenta o serie de similitudini cu cele din sectorul drobetan (Fig. 1). Principala asemănare consta în faptul că aici Dunărea curgea pe două brațe: cel principal, sudic, care este navigabil și în prezent; cel secundar, nordic (cu un debit mult mai redus), care astăzi nu mai există, fiind doar vag sugerat de o modestă gârlă, a Bozahuzului. Inundațiile produse în vara anului trecut ne-au permis însă să surprindem o situație de excepție, când Dunărea a recăpătat un curs mult asemănător cu cel din antichitate (Fig. 2).

Existența podului de la Sucidava a fost doar menționată lapidar în scrierile unor autori romano-bizantini sau în compilații anonime¹. La sfârșitul veacului al XVII-lea, Marsigli încerca, fără succes, să localizeze urmele sale². În schimb, podul este figurat, în aceeași perioadă, pe harta stolnicului Constantin Cantacuzino³. În secolul XIX, urmele acestuia vor trezi interesul inginerului bucovinean Alexandru Popovici⁴ și îl vor determina pe Cezar Bolliac să întreprindă investigații mai

* Comunicare prezentată la al XIII-lea Colocviu Național al Catedrei de Istorie Antică și Arheologie din cadrul Facultății de Istorie și Filozofie, Universitatea Babeș-Bolyai, cu tema *Cinci secole de arhitectură în Dacia (sec. II î.d.Hr.-III d.Hr.)*, Cluj-Napoca, 27-28 aprilie 2007.

¹Sextus Aurelius Victor, *De Caesaribus*, 41, 18; Theophanes Confessor, *Chronographia*, în *Fontes Historiae Dacoromanae*, II, București, 1970, p. 591; Cedrenus, *Historiarum Compendium*, în *Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae*, I, Bonn, 1938, p.517; *Chronicon Paschale*, I, 526, 16-17, în *Fontes Historiae Dacoromanae*, II, București, 1970, p.585.

²MARSIGLI 1744, p. 25-35.

³GIURESCU 1943, fasc. I, p. 13.

⁴POPOVICI 1878, p. 217.

amănunțite⁵. Primele cercetări cu adevărat științifice au fost însă realizate de Grigore Tocilescu și Pamfil Polonic, rezultatele lor fiind consemnate în anul 1902⁶. Peste câteva decenii, Dumitru Tudor va corobora informațiile mai vechi și observațiile personale, publicând în anul 1934 prima monografie a podului de la Sucidava, reactualizată și completată ulterior prin alte lucrări⁷.

Ultimele cercetări arheologice sistematice, derulate în zona portalului nordic al podului, au fost întreprinse de Octavian Toropu, în anul 1968⁸.

Sintetizând principalele elemente cunoscute, reamintim că podul sucidavens avea o lungime de aproximativ 2.434 m (față de 1.600 m cât măsura cel de la Drobeta). Circulația se realiza pe un tablier din lemn, cu o lățime de 5,70 m, situat la 10 m deasupra apelor Dunării.

La extremitățile acestuia exista câte o pilă culee, care juca și rolul de portal. Cea de pe malul nordic (Fig. 3 A), singura cercetată, este constituită pe un postament din piatră legată cu mortar, var, nisip și pietriș, cu dimensiunile maxime de 14,50 x 7,00 m. Peste aceasta a fost zidit portalul propriu-zis. Fețele sale exterioare sunt placate cu blocuri de calcar cioplite regulat, între care există un emplecton din piatră și mortar. Baza laturii sudice a acestei pile culee era protejată de acțiunea directă a apelor fluviului printr-un parament constituit din blocuri foarte mari de piatră fațetată, cât și prin realizarea unui pinten (avantbec) care spărgea valurile și ghețurile. Întreaga construcție avea, la origine, o înălțime estimată la 21 m și un aspect asemănător cu cel propus în reconstituirea grafică de mai jos (Fig. 4).

La 10 m spre nord față de amenajarea descrisă, a fost identificat un zid de piatră și mortar, cu formă dreptunghiulară și dimensiunile de 5,90 x 2,25 m, așezat pe un postament asemănător, ca structură, cu cel de la baza pilei culee (Fig. 3 B). El reprezenta principalul element de sprijin pentru capătul tablierului podului. Mai spre nord, această funcție era preluată de piloni de lemn cu diametrul de circa 1,25 m.

Celelalte elemente de susținere identificate sunt un trunchi de zidărie lung de 8,00 și lat de 2,00 m, figurat în schițele lui Tocilescu și Polonic la o distanță de circa 50 m spre sud de portal, chiar în gârla Bozahuzului (astăzi îngropat sub sedimente) și cele trei pile principale, amplasate în albia actualului braț navigabil al Dunării. Acestea din urmă, constituite din blocuri foarte mari de piatră, au dimensiunile, măsurate la bază, de 25-26 m x 19 m și sunt prevăzute cu avant și arrièrebec. Între cele trei pile există distanțele de 165, respectiv 130 m. Se presupune că, în alte sectoare, tablierul podului se sprijinea pe trunchiuri solide de lemn, înfipte în pământ.

Perioada de funcționare a podului de la Sucidava pare destul de scurtă, de maxim patru decenii, deoarece, cu ocazia expedițiilor întreprinse împotriva goților, conform relatărilor lui Ammianus Marcellinus (*Rerum gestarum libri*, XXXI, XXVII, 5) și Zosimos (*Historia nea*, IV, 10), împăratul Valens va traversa

⁵ BOLLIAC 1869, p. 16.

⁶ TOCILESCU 1902, p. 239-241.

⁷ TUDOR 1934, 71-73, p. 107-124; idem, 1941-1942, p. 134-149 ; idem, 1966, p. 33-35; idem, 1971, p. 155-192 ; idem, 1978, p. 416-422 etc.

⁸ TOROPU 1972, p. 20-32.

Dunărea pe poduri de vase.

În afara datelor deja cunoscute, săpăturile arheologice întreprinse de noi în ultimii ani au permis identificarea altor elemente constructive (Fig. 5). În actuala fază a cercetărilor, acestea sugerează că, de la capătul nordic al tablierului podului, se ramificau două căi de acces. Prima era un drum care pătrundea prin poarta sudică a orașului antic. Cea de a doua era reprezentată de o pasarelă de lemn construită de-a lungul pantei terasei Dunării și care, după ce traversa șanțul de apărare al cetății, permitea accesul spre poarta de sud-vest a fortificației. Prin intermediul acestei pasarele, militarii cantonați în cetate se puteau deplasa rapid spre portalul nordic al podului, deoarece ei nu trebuiau să parcurgă decât o distanță de maxim 140 m. Alternativa ar fi constituit-o deplasarea spre nord, de-a lungul bermei vestice, apoi spre vest și sud, ceea ce presupunea o rută ocolitoare, cu lungimea de 487 m.

Existența acestei pasarele este sugerată, deocamdată, de două descoperiri.

Prima, identificată în caseta C1/2003, este un gen de turn amplasat pe escarpa estică a șanțului de apărare al cetății, în apropierea porții acesteia (Fig. 6).

Construcția în discuție are planul dreptunghiular (Fig. 7), cu dimensiunile exterioare de 4,40 x 3,55 m. Zidurile sale au lățimea medie de 0,60 m și sunt constituite dintr-un emplecton alcătuit din mortar amestecat cu piatră, flancat de două paramente realizate din blocuri de stâncă fațetate, fiecare late de circa 0,15 m. Cel mai bine conservat este peretele estic, păstrat pe o înălțime de 1,95 m (măsurată de la nivelul interior de călcare). Pe fața exterioară a zidului său s-a constatat prezența unei tencuieli cu grosimea de 1-2 cm, de culoare albă, care conține foarte puțină cărămidă pisată. Probabil că aceasta îmbrăcase inițial toate laturile edificiului. Cele patru ziduri delimitează o încăpere care măsoară 3,30 x 2,10 m.

Ne reține atenția importanța acordată de constructori unei cât mai eficiente rezistențe a clădirii la acțiunea apei⁹.

Astfel, capătul sudic al zidului de est a fost consolidat prin adăugarea unui contrafort construit din piatră și cărămidă, legate cu mortar, lung de 0,70 m și lat de 0,60 m, care se păstrează pe o înălțime de 0,85 m.

Tot în același scop, nivelul interior de călcare a fost acoperit cu o podea perfect netedă (Fig. 8), foarte compactă și dură, cu grosimea de circa 0,13-0,14 m, constituită din mortar amestecat cu foarte multă cărămidă extrem de fin pisată, sub care este dispus un strat de calcar, gros de aproximativ 0,15 m. Pereții interiori sunt acoperiți cu o tencuială având o grosime ce variază între 1-3 cm și aceeași compoziție ca a podelei, cu care tencuiala face corp comun în zonele de îmbinare.

În plus, zidul vestic al construcției a fost ranforsat în interior prin adăugarea, de-a lungul său, a unui prag (Fig. 8) înalt de 0,33 m și lat de 0,28 m. O secțiune prin acesta (Fig. 9) ne permite să constatăm că, pe latura interioară a zidului amintit (constituit din piatră legată cu mortar alb) a fost aplicat un strat izolator

⁹ Măsurile de protecție erau justificate de poziția construcției, ridicată foarte aproape de capătul sudic al șanțului de apărare al cetății, pe escarpa estică a acestuia. Din informațiile culese de la localnici rezultă că până în urmă cu câteva decenii apele Dunării inundau frecvent acest sector al șanțului de apărare.

cu grosimea de 7 cm, format din mortar, cărămidă pisată și foarte puțin pietriș. Urmează pragul propriu-zis, alcătuit din patru cărămizi suprapuse, unite cu mortar. Deasupra și pe fața exterioară a acestuia este aplicată o tencuială cu grosimea de circa 1,5 cm, vând o compoziție similară cu cea a podelei. Întreaga amenajare este așezată pe un „pat” realizat din bucăți de calcar, cu grosimea de 15 cm, care suprapune un strat de pietriș. Bănuim că deasupra acestui prag exista și singura intrare în interiorul turnului.

În ciuda măsurilor de precauție amintite, zidul sudic și mai ales colțul sud-vestic al construcției prezintă urme evidente de eroziunea produsă de curentul apei. Această situație nu a condus însă la abandonarea clădirii. Astfel, constatăm că întregul spațiu interior a fost înălțat cu circa 0,45 m prin umplere cu un strat de pământ bine compactat, amestecat cu numeroase fragmente de țigle și cărămizi. În plus, peste acest strat, zidul sudic a fost dublat prin construirea, la 0,70 m nord de el, a unui nou zid de piatră, lung de 2,10 m și lat de 0,65-0,70 m (Fig. 7).

Mai menționăm faptul că în interiorul turnului au fost descoperite șapte fragmente provenite de la olane sau de la un gen de jgheaburi, realizate din lut, și cinci bucăți de capete de conducte, obturate cu un material asemănător celui utilizat în compoziția tencuielii amintite.

La est de turn, în direcția porții vestice a cetății, au fost identificate un gen de terase ascendente, cu bordură de piatră (Fig. 10). Deși cercetarea lor nu a fost încheiată, ele par a face legătura între edificiu și poarta amintită.

În faza actuală a cercetării, presupunem că edificiul descris reprezenta o mică pilă culee (al cărui interior era utilizabil) pe care se sprijinea capătul estic al pasarelei, după ce aceasta traversa fosa de apărare a cetății. Este dificil de spus care era aspectul său în partea superioară. Deși argumentele lipsesc, nu excludem ca el să fi copiat, la o scară miniaturală, forma portalului podului transdanubian (Fig. 11). De asemenea, este posibil ca pe escarpa opusă a șanțului de apărare, într-o zonă necercetată până în prezent, edificiul să fi avut un pendant.

Al doilea element construcției a fost localizat în secțiunea S I/2002, exact la mijlocul distanței unei linii imaginare care unește portalul podului constantinian cu poarta sud-vestică a cetății (Fig. 5). Aici au fost descoperite urmele a două ziduri paralele, orientate est-vest (Fig. 14). Cel situat spre baza pantei terasei a fost total demantelat, existența sa fiind probată doar de prezența unei gropi de demolare conturate perfect în profilul secțiunii deschise aici. Spre nord, la distanța de 2,20 m, a fost identificat un al doilea zid, mult mai bine conservat, cu lungimea de 6,70 m și o lățime de 0,60 m (Fig. 12, 13). El este constituit din blocuri mari de stâncă nefasonată, care se mai păstrează pe o înălțime de 1,30 m. În privința utilității celor două ziduri, presupunem că ele constituie unul (sau poate singurul) pilon intermediar de piatră, pe care era fixat tablierul de lemn al pasarelei, a cărui lățime o estimăm la circa 3,00 m (Fig. 15). În alte puncte, acesta s-ar fi putut sprijini pe stâlpi din lemn, soluție constructivă utilizată, după cum am văzut, și în cazul podului de peste fluviu.

Sperăm ca extinderea zonei cercetate să aducă în viitor un plus de informații, menite să completeze ipoteza noastră cu privire la existența acestei pasarele.

BIBLIOGRAFIE

BOLLIAC 1869 - C. Bolliac, *Excursiune arheologică din anul 1869*, București, 1869.

GIURESCU 1943 - C. C. Giurescu, *Harta Stolnicului Constantin Cantacuzino*, RIR 13 (1943), fasc. I, p. 13.

MARSIGLI 1744 - L. F. Marsigli, *Description du Danube*, II, Haga, 1744.

POPOVICI 1878 - Al. Popovici, *Condica manuscrisă*, în Al. Odobescu, *Antichitățile județului Romanați*, Analele Societății Academice Române, X, Secțiunea II-a, 1878.

TOCILESCU 1902 - Gr. Tocilescu, *Monumentele epigrafice și sculpturale ale Muzeului Național de Antichități*, I, București, 1902.

TOROPU 1972 - O. Toropu, *Noi contribuții privitoare la Podul lui Constantin cel Mare de peste Dunăre*, Analele Universității din Craiova. Seria Istorie, Geografie, Filologie, I (1972), p. 20-32.

TUDOR 1934 - D. Tudor, *Podul de la Celei al lui Constantin cel Mare*, AO 13 (1934), 71-73, p. 107-124; idem, *Constantin cel Mare și recucerirea Daciei*, RIR 11-12 (1941-1942), p. 134-149; idem, *Sucidava*, București, 1966; idem, *Podurile romane de la Dunărea de Jos*, București, 1971; idem, *Oltenia Romană*, ed. a IV-a, București, 1978.

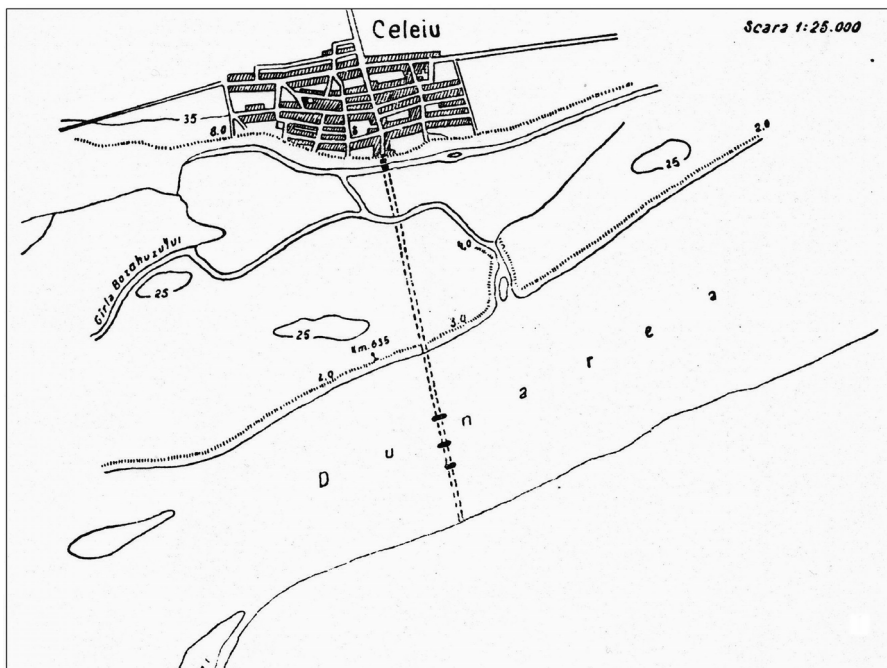
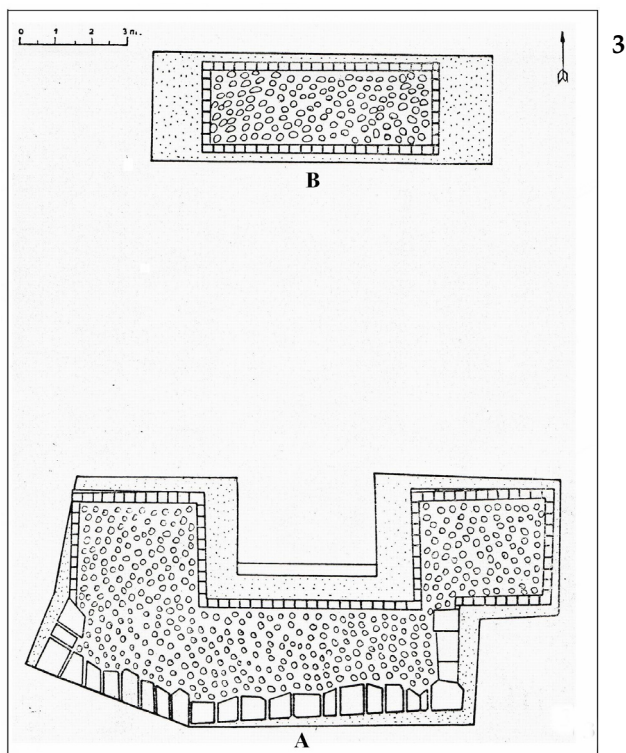

Fig. 1 - Amplasamentul podului constantinian.

Fig. 2 - Imagine a piciorului nordic al podului, cu ocazia inundațiilor din vara anului 2006.

4

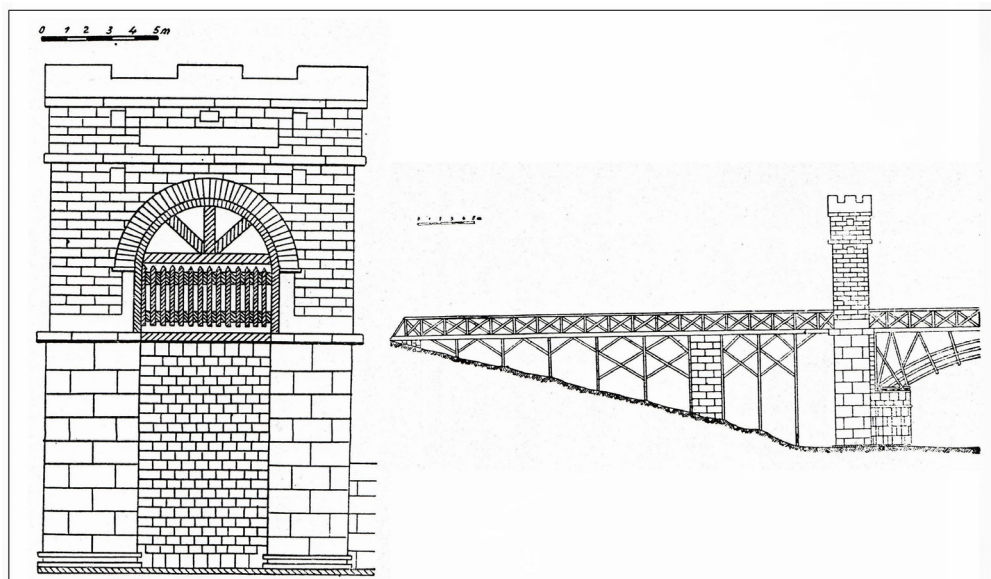

Fig. 3-4. Reconstituirea grafică a portalului nordic (după TOROPU, 1972).

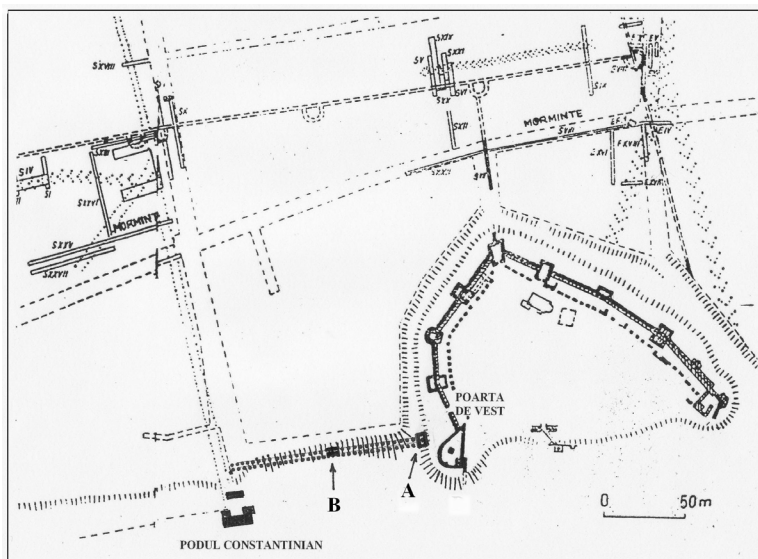

Fig. 5 - Traseul pasarelei și amplasamentul construcțiilor recent descoperite.

Fig. 6 - Construcția din caseta C1/2003 (vedere dinspre sud).

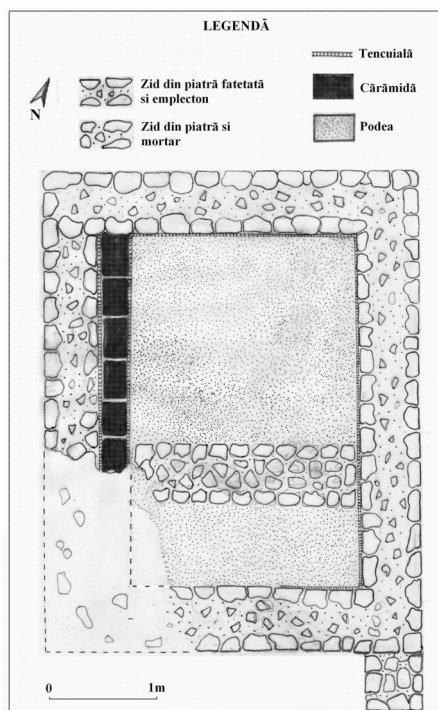

Fig.7 - Planul construcției din caseta C1/2003.

Fig. 8 - Podeaua și peretele vestic al construcției din caseta C1/2003.

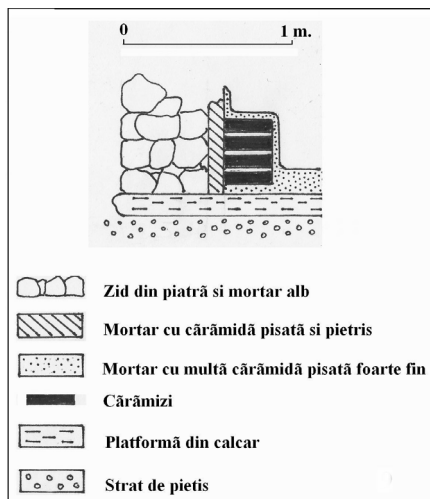

Fig. 9 - Structura peretelui vestic al construcției din caseta C1/2003.

Fig. 10 - Bordura terasei situate la est de construcția din caseta C1/2003.

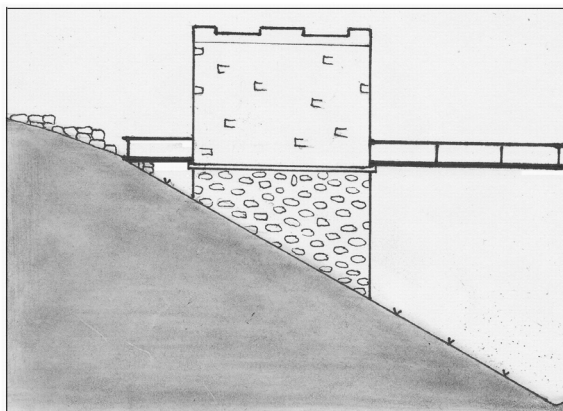

Fig. 11 - Reconstituirea grafică a construcției din caseta C1/2003.

Fig. 12 - Zidul din secțiunea S I/2002 (vedere dinspre vest).

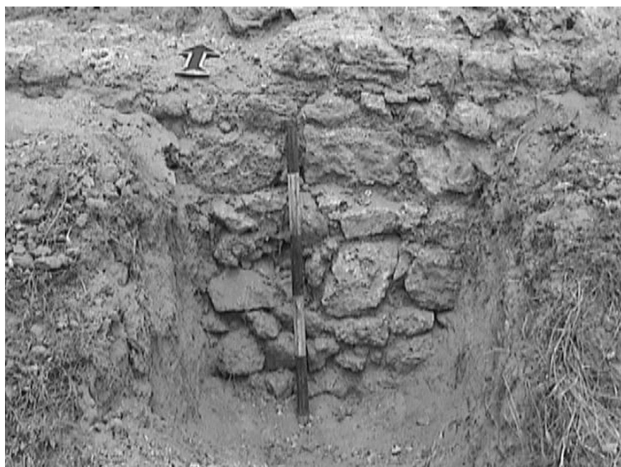

Fig. 13 - Structura zidului din secțiunea S I/2002 (vedere dinspre sud).

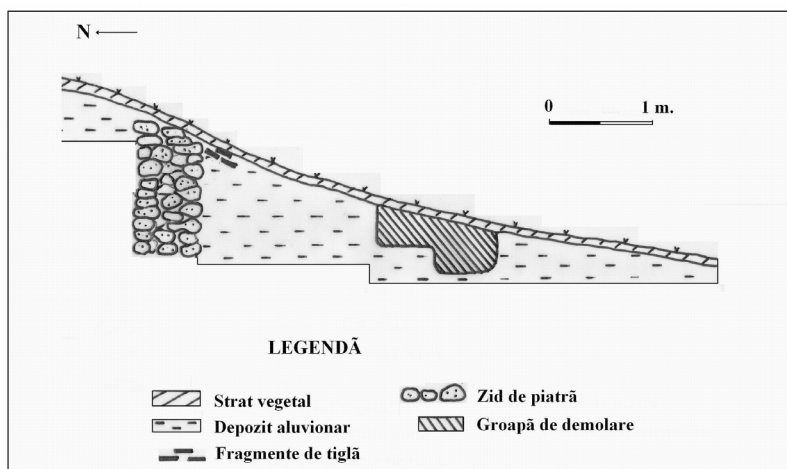

Fig. 14 - Profilul estic al secțiunii S I/2002.

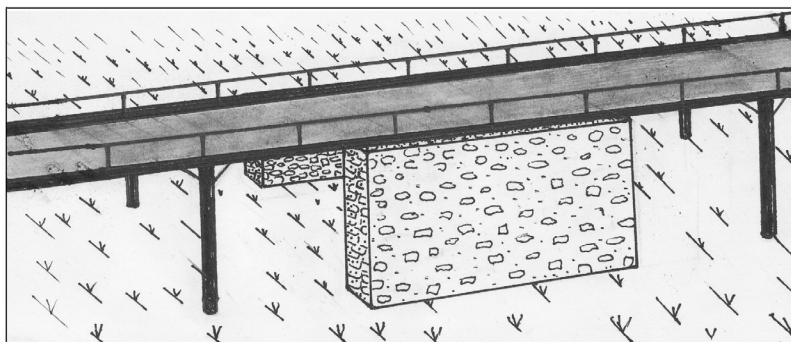

Fig. 15 - Reconstituirea grafică a construcției din secțiunea S I/2002.

NEW DATA REGARDING CONSTANTIN THE GREAT'S BRIDGE IN SUCIDAVA

Abstract

The bridge over the Danube River, between Sucidava-Celei (Fig.1), was opened by the emperor Constantine the Great in 328 A.D. Its Northern portal was hypothetically restored due to older archeological research (Fig.2-4). The paper discusses two other stone constructions, discovered during the latest archaeological excavations, which seem to be related to the above mentioned bridge (Fig.5).

A. In the area C1/2003 a rectangular construction, 4.40 m long and 3.55 m wide, has been examined (Fig.6-10). The constructors' careful water installation work is worth mentioning.

B. In section S I/2002, a wall, on the East-West side 6.70 m long and 0.60 m wide, has been identified. At a distance of 2.20 m to the South, the evidence suggests the existence of an identical and parallel wall, completely demolished (Fig.12-14).

We consider that the second construction represented the main pillar of a wooden passage which linked the bridge portal and the castle gate (Fig.15), whereas the first was a tower like construction supporting the Eastern side of the passage where it crossed the defence ditch of the fortress (Fig.11). The existence of the passage was justified by the need of a rapid way, which allowed the army efficient operation in order to defend the bridge.

LIST OF FIGURES

1. Location of the Constantinian bridge.
2. Northern bridge pillar during summer 2006 flooding.
- 3-4. Graphic restitution of Northern portal (af. O.Toropu, 1972).
5. Passage line and location of recently discovered buildings.
6. Building in quadrant C1/2003 (view from South).
7. Plan of building in quadrant C1/2003.
8. Floor and Western wall of building in quadrant C1/2003.
9. Western wall structure of building in quadrant C1/2003.
10. Border of terrace situated East of the building in quadrant C1/2003.
11. Graphic restitution of building in in quadrant C1/2003.
12. Wall in section S1/2002 (view from West).
13. Wall structure in section S1/2002 (view from South).
14. Eastern profile of section S1/2002.
15. Graftic restitution of building in section S1/2002.